

FISK SOM KVALITETSELEMENT I KLASSIFISERING AV ØKOLOGISK TILSTAND PÅ ROMERIKSÅSENE.

En underveisrapport om prosjektet så langt.

BILDE 1: STEINKISTEDAM VED KIRKEBYGJERMENNINGEN. FOTO: KNUT MAGNUS WOLD

INNHALDSFORTEGNELSE

Fisk som kvalitetselement i klassifisering av økologisk tilstand på Romeriksåsene.....	1
Forord	3
Innledning	4
Metoder	5
Karlegging av vandringshindre	5
Resultater	5
Bekk mellom Storøyungen og Djupøyungen.	5
El-fiske	6
ØKONOMI	8
Planen videre for prosjektet i 2018	8

FORORD

Vannområde Leira-Nitelva søkte i januar 2017, i samarbeid med Norsk jeger- og Fiskerforbund – Akershus, midler til prosjektet Fisk som kvalitetselement i klassifisering av økologisk tilstand på Romerikssåsene. Tilsagnsbrevet fra Miljødirektoratet datert 13.09.2017 kom såpass sent, at det førte til at kun deler av det planlagte feltarbeidet ble gjennomført før isen la seg i marka. Miljødirektoratet har i mail datert 1.12.2017 godtatt at de gjenværende midlene blir brukt i 2018. Denne underveisrapporten er en kort redegjøring over det arbeidet som er gjennomført så langt i prosjektet.

INNLEDNING

Romeriksåsene er et skogsområde som ligger i kommunene Skedsmo, Nannestad, Gjerdrum og Nittedal i Akershus fylke og Lunner kommune i Oppland fylke. Området er en del av Osloområdet som er landets viktigste område for friluftsliv. Mer enn 25% av Norges befolkning benytter marka som turområde, og en stor andel av disse besøker Romeriksåsene. Området er altså et svært populært turmål for befolkningen i regionen, deriblant sportsfiskere.

Området har tidligere vært påvirket av sur nedbør, noe som blant annet har ført til vanskelige forhold for fisk. Vannene har derfor vært kalket i lang tid og det blir satt ut ørret (*Salmo trutta*) i mange vann som et fiskeforsterkings tiltak. Det som mangler av kunnskap får å kunne forvalte fiskepopulasjonen etter en økosystembasert forvaltning er hvor det finnes fiskevandringshindre.

Fisk anses som det mest sensitive kvalitetselementet når det gjelder hydromorfologiske endringer, forsurening og biologisk påvirkning (fremmede arter) og er derfor det viktigste kvalitetselementet i vannforekomster som er påvirket av dette. På slutten av 90-tallet ble det utført en del undersøkelser i området, men det har ikke vært mye oppfølging av resultatene. Det vil derfor være av stor nytte å få sett på disse resultatene og utføre nye undersøkelser i området, med tanke på å kartlegge vandringshindre, undersøke tettheten av fisk og dermed kunne fastsette økologisk status i vannforekomstene med fisk som kvalitetselement.

Regionalt tiltaksprogram etter vannforskriften 2016-2021 for vannregion Glomma fra desember 2015 sier at vannforekomster med særskilte brukerinteresser for allmennheten er blant vannforekomster som skal prioriteres ved gjennomføring av tiltak. Romeriksåsene er som tidligere nevnt et enormt populært turmål. Det er derfor formålstjenlig å få kartlagt vannforekomstene bedre og få fastsatt økologisk status på bakgrunn av fisk.

Vannområde Leira-Nitelva ønsker i samarbeid med Norsk jeger- og fiskerforbund (NJFF)– Akershus å følge opp disse tidligere undersøkelsene, med mål om å kunne karakterisere vannforekomstene på bakgrunn av fisk.

METODER

KARLEGGING AV VANDRINGSHINDRE

Alle kunstige inngrep i bekker og ved utløp av sjøer er blitt målt, fotografert, koordinatfestet og kort beskrevet. Det er også samlet tidligere resultater fra prøvefiske med elektrisk fiskeapparat fra de lokaliteter vi definerer som mulige kunstige vandringshindre for fisk, samt el-fisket igjen på utvalgte lokaliteter. Prøvefiske så langt er utført etter norsk standard for metoden. Det er også beregnet tetthetsestimater av fisk for lokalitetene. På bakgrunn av disse resultatene vil vi få indikert eventuelle endringer i fiskesamfunnet.

RESULTATER

BEKK MELLOM STORØYUNGEN OG DJUPØYUNGEN.

Bekken mellom Storøyungen og Djupøyungen er omtrent 115m. På disse meterne er det 2 veiskjæringer og en demning ved utløp fra Djupøyungen. De nederste 50m ved Storøyungen er godt egnet som gytebekk, godt egnet gytesubstrat med rester av korallgrus. Da strekningen er nokså kort og har lite naturlige skjulesteder er det sannsynligvis et dårlig oppvekstområde for ørrettyngel, med tidlig utvandring til Storøyungen som resultat. Kulvert nærmest Storøyungen er et sannsynlig vandringshinder for fisk (bilde 2 og 3), mens kulvert nærmest Djupøyungen er et nedgravet rør og helt uproblematisk å passere for eventuelle fisk (bilde 4 og 5). Demning Djupøyungen er helt klart et vandringshinder. Her er det gode muligheter for å lage fisketrapp (bilde 6).

Bilde 2 og 3: Veiskjæring som er et sannsynlig vandringshinder. Ingen sprangkulp gjør nok terskelen for høy.

Høyde: 1,3m Lengde: 6,44m

Koordinater: EU89, UTM sone 33: N:6676091.69
Ø:272308.81

Bilde 4 (øverst) og 5 (til høyre): Kulvert før demningen på Djupøyungen, og nedgravd rør, med delvis naturlig bunnsstrat på innsiden.

Koordinater: EU89, UTM-sone 33. N:6676128.38 Ø:272353.11

Bilde 6 (nederst): Demningen ved utløpet av Djupøyungen. Et sannsynlig vandringshinder for fisk. Vannet renner på begge sider av demningen.

Koordinater: EU89, UTM-sone 33, N:6676141.77 Ø:272367.15

EL-FISKE

Hele bekken ble el-fisket, fordelt på 2 stasjoner, med tre gangers overfiske med minimum 30 minutters mellomrom. Første stasjon var fra innløp Storyungen frem til første veiskjæring Rett på nedsiden av denne ble det fanget en nokså stor ørret som var gytemoden. Det ble ikke fanget ørret av denne størrelsen over veiskjæringen. Avfisket areal 31mx1,5m. Her ble det fanget totalt 69 brunørret, hvorav 6 gytefisk og 1 død abbor. Andre stasjon var fra oversiden av veiskjæring (bilde 2) og opp til demning (bilde 6). Under elfiske ble det fanget 38 abbor, 5 ørekyte og 36 ørret. Bekken her er ikke et typisk abborhabitat, og det er rimelig å anta at disse har vandret forbi demningen og blitt stående i bekken, uten å ha mulighet til å komme opp igjen.

ANDRE LOKALITETER

Videre er 5 andre lokaliteter befart, se tabell 1. Resultatene av data samlet i felt er ikke ferdig analysert.

TABELL 1: OVERSIKT OVER BEFARTE LOKALITETER.

Lokalitet	Hva er gjennomført?
Demning Storøyungen	Bilder, metriske målinger, befaring
Guriputtbekken	Bilder, metriske målinger, befaring, el-fiske
Kirkebyggermenningen	Bilder, metriske målinger, befaring
Låverudselva	Bilder, metriske målinger, befaring, el-fiske
Råbjørn – Fiskeløysa	Bilder, metriske målinger, befaring

ØKONOMI

TABELL 2 REGNSKAP PER 1.1.2018

Post	Tilskudd	Forbruk
Tilskudd fra Miljødirektoratet	256 500	
Diverse utgifter		980
Lønn (leid)		64 388
Transport (kjøring)		3 788
Sum		74 368
Gjenstående midler	182 132	

I 2017 ble det brukt 74 368 kr av de bevilgede midlene, noe som gjør at det gjenstår 182 132 kr på budsjettet. Disse midlene vil bli brukt til feltarbeid, dataanalyse og sluttrapportering i 2018. I tillegg har det blitt brukt ca. 20 000 kr av egenkapital.

PLANEN VIDERE FOR PROSJEKTET I 2018

Vinter/vår 2018 vil bli brukt til å innhente informasjon, og sammenstille tidligere data. Rundt juni har all isen gått på Romeriksåsen, så da vil siste del av feltarbeidet bli gjennomført. Til slutt vil det lages en tiltaksplan for eventuelle vandringshindre for å åpne systemene slik at fisk kan naturlig vandre. I denne tiltaksplanen vil det bli vurdert habitatforbedrende tiltak i bekker som er kunstig påvirket.

Kartlegging av vandringshindre i vil bli gjennomført i aktuelle vann og bekker i følgende vannforekomster:

- Vannforekomst-ID 002-4948-L, Råbjørn
- Vannforekomst-ID 002-606-R, Fiskeløysa
- Vannforekomst-ID 002-3543-R, Gjermåa over marin grense

For å få en helhetlig kunnskap om vandringshindre og naturtilstanden i vannforekomstene er det behov for å innhente informasjon fra ulike kilder:

- Tekniske tegninger på konstruksjoner som er sannsynlige vandringshindre for fisk (dersom mulig).
- Alder på konstruksjon (Kulturminnevern?).
- Funksjon. (Nåværende eller tidligere.)
- Historiske kart eller kilder. For å finne om bekkeløp er kunstig endret fra opprinnelig leie.